

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΡΥΩΝ 1920-1950

Α' ΜΕΡΟΣ (1920-1950)

Ειδικό Ένθετο του Τριμηνιαίου Ενημερωτικού Δελτίου του Συνδέσμου των Απανταχού Καρυατών
Αθήνα, Οκτώβριος 2019

Επιμέλεια
Χαρ. Αθ. Κωνσταντόπουλος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κατάσταση της Αράχοβας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα

Ο 20^{ος} αιώνας βρίσκει την Ελλάδα σε μια κατάσταση οριακή. Ο 19^{ος} αιώνας έχει τελειώσει και το κράτος δείχνει να έχει αρχίσει να μετατρέπεται σε μια ευρωπαϊκή πολιτεία. Όμως η αλλαγή αυτή εντοπίζεται μόνο στην πρωτεύουσα και στις μεγάλες πόλεις. Αντίθετα, στα χωριά όπου ακόμα κατοικεί η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού εξακολουθεί να εμφανίζεται μια εικόνα καθυστέρησης και στασιμότητας αφού πολύ λίγα πράγματα έχουν γίνει για να αλλάξουν την καθημερινή ζωή.

Έτσι το χωριό των Καρυών (Αράχοβα,) αν και από τα μεγαλύτερα της Πελοποννήσου έχει ένα μικρό σχολείο (Ματάλειο), χάρη στην δωρεά του Αθανασίου Ματάλα, το οποίο αδυνατεί να απορροφήσει το σύνολο του μαθητόκοσμου, μια πλατεία (Ράχη) και μια ακόμα πολύ μικρότερη (Αγ. Ανδρέα - Βίγκλας) με ένα μικρό κτίριο το οποίο λειτουργεί σαν κοινοτικό κτίριο, τηλεγραφείο, ειρηνοδικείο. Παράλληλα, δρόμοι μέσα στο χωριό δεν υπάρχουν και η μόνη πρόσβαση σε νερό είναι μέσω των δύο πηγών της Παναγία και του Σάκαλη. Στο χωριό υπάρχουν δύο ενορίες και τρεις ιερείς, αλλά η μοναδική εκκλησία αρκετή να χωρέσει κόσμο είναι η **Αγία Παρασκευή**. Σε αυτή και τις άλλες τρεις παλιές εκκλησίες του χωριού (**Άγιος Ανδρέας, Κοίμηση της Θεοτόκου και Άγιος Ιωάννης**) προστίθεται και ο **Άγιος Νικόλαος** του 1898 προκειμένου να μεταφερθεί εκεί το νεκροταφείο που ήταν δίπλα στον Άγιο Ανδρέα και δεν χώραγε. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα κτίζονται επίσης και άλλα δύο εξωκλήσια ο **Άγιος Γεώργιος** (1902) στον κάμπο και οι **Άγιοι Ανάργυροι** (1904) λίγο πριν την είσοδο του χωριού.

Σύμφωνα με το **ημερολόγιο** της διδασκάλας **Μαριάνθης Αναστασέα** (1903-04), όπως αυτό διασώθηκε από τον **Ευάγγελο Παν. Κερχουλά** «*οι Αραχωβίτες είναι επί το πολύ γεωργοί και αμπελουργοί. Ο Δήμος Οινούντος από άποψη οικονομικής είναι εις των πτωχότερων περιοχών της Λακωνίας. Η δε Αράχοβα δύναται να συγκαταλεχθεί εις τα πτωχότερα χωριά κυρίως λόγω της έλλειψης ύδατος. Παράγει οίνο, γεώμηλα (πατάτα) και σίτο. Το τραπέζι της οικογένειας είναι φτωχικό. Τα βασικό φαγητό είναι τα λάχανα, τα χόρτα και η πατάτα. Λίγες οικογένειες μπορούν να φάνε κρέας μια φορά την εβδομάδα*». Η περιήλπιση είναι μηδαμινή και μόνο ένας ιατρός (Λεβέντης) διαμένει μόνιμα παρασκευάζοντας ο ίδιος φάρμακα ελλείψει φαρμακείου. Στο χωριό λειτουργούν τρία (3) οινοπωλεία και τέσσερα (4) παντοπωλεία με υψηλές τιμές. Προμηθεύονται λοιπά προϊόντα κυρίως μέσω του Αγίου Πέτρου που αποτελεί την αγορά της περιοχής. Το χωριό είναι ξεχασμένο από το Ελληνικό Κράτος. Οι μόνοι δημόσιοι υπάλληλοι είναι οι πέντε (5) δάσκαλοι και ο διευθυντής του ταχυδρομείου-τηλεγραφείου. Καμία κρατική μέριμνα δεν υπάρχει, πράγμα άδικο αφού ο πληθυσμός του οικισμού είναι αυτός μιας κωμόπολης και όχι ενός απλού χωριού.

Παρόλα αυτά, όπως αναφέρεται στο παραπάνω χρονικό, η ποιότητα των κατοίκων είναι άριστη: «*Φιλήσυχοι, φιλόδηρσοι, νομοταγείς και αγαπώσι δε ανεξαιρέτως υπερβολικά την πατρίδα των. Παραδείγματα Αραχωβιτών μεταναστών οίτινες ελησμόνησαν την πατρίδα των δεν έχομεν. Προ των διαφόρων διακυμάνσεων της τύχης δεν ρίπτουν τα όπλα. Σπανίως δύναται να ειδή Αραχωβίτην και προ πάντως Αραχωβίτισα άσημον. Οι κάτοικοι είναι εύμορφοι και εύγραμμα*».

Σε απάντηση της απουσίας της κρατικής μέριμνας η μοναδική συλλογική κίνηση των κατοίκων ήταν ο «**ΚΑΡΥΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ**» που ιδρύθηκε το **1896** με σκοπό την αλληλοβοήθεια των μελών του. Το 1898 το χωριό σε συνέλευση του ανέθεσε την εκπροσώπησή του, αλλά αυτός είχε τελικά πολύ μικρή δράση και στη συνέχεια η «**ΚΑΡΥΑΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ**» (**1908**) η οποία φρόντισε για την αναδάσωση κυρίως και την συντήρηση του πρασίνου.

Αυτή η κατάσταση έχει αρχικά σαν αποτέλεσμα την μεγάλη εσωτερική μετανάστευση ήδη από το 1890 προς τις μεγάλες πόλεις και κυρίως στην Αθήνα, αλλά στη συνέχεια την εξωτερική πλέον μετανάστευση στην Βόρεια Αμερική (Η.Π.Α και Καναδά). Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ από την λήξη της Επανάστασης μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα (1832-1896) ο πληθυσμός αυξάνει (από **567** σε **1.688** κατοίκους), τα επόμενα 25 χρόνια μειώνεται (**1.321** κάτοικοι το 1920). Από τους πρώτους που πήγαν στην Αμερική ήταν οι αδελφοί **Βασίλειος και Παναγιώτης Λεβεντάκης** και το **1896** έφυγαν μαζικά άλλοι **36 νέοι** για να ακολουθήσουν στην συνέχεια και άλλοι. Οι περισσότεροι Αραχωβίτες είναι συγκεντρωμένοι στην περιοχή των δύο **Καρολίνων** ωστόσο αρκετοί είναι αυτοί που έχουν διασκορπιστεί σε άλλες μεγάλες πόλεις (**Σικάγο, Νέα Υόρκη, Τορόντο, Βοστώνη, Σαν Φραντσίσκο, Άκρον, Μπίγκαμ Κέντον**). Το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1918) τους βρίσκει όλους αποκατεστημένους, ευημερούντες με αρκετή περιουσία. Σε όλα αυτά τα χρόνια τα χρήματα των ξενιτεμένων δίνουν ανάσα. Όπως αναφέρεται στο χρονικό «*από τους 1.800 κατοίκους οι 450 άνδρες έχουν μεταναστεύσει στην Αμερική και με τα χρήματα που στέλνουν τα σπίτια από απλά καλύβια μεταμορφώνονται σε οικίας ευρύχωρους και δώροφους*». Ενδεικτικά τον Σεπτέμβριο του 1904 στο ταχυδρομείο Καρυών είχαν φτάσει εμβάσματα 40.000 δραχμών, ήτοι περίπου 8.000 Δολαρίων Η.Π.Α., ποσό κολοσσιαίο για την εποχή.

Όπως διαβάζουμε στην ΧΡΥΣΗ ΒΙΒΛΟ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ: «*Φυσική συνέπεια ήτο εις πολλούς να ενθυμηθούν το χωριό των και να νοσταλούν να επιστρέψουν πάλιν εκεί που το πρώτο είδον το φως της ημέρας, εκεί που εμεγάλωσαν με το μελωδικό νανούρισμα της μάνας των. Μετά όμως την άφιξη των, είδον την κατάστασιν του χωριού, ότι δεν ήταν καθόλου ευχάριστος. Το κουβάλημα εις τους ώμους των γυναικών ογκωδών βαρελιών ύδατος από την Παναγίαν και την Κάτω Βρύσιν ενώ την παλαιά εποχή ουδεμία εντύπωση τοις επροξένει, τότε όμως τοις επροκαλεί τον οίκτον, την ενδόμυχον τύψιν της συνειδήσεώς των, διότι αυτοί, εν Αμερική ζώντες, εν μέσω τοσοιούτων ευκολιών και μέσων, είχαν αφήσει τας αδελφάς των, τας μητέρας των, τας συζύγους των να τυραννώνται, να στερώνται και αυτού του πόσιμου ύδατος, αγαθού τόσο πολυτίμου δια την ευτυχία του ανθρώπου*».

I. 1920 ΕΤΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Οι ξενιτέμενοι αντιδρούν και το χωριό ξυπνάει

Για τον λόγο αυτό ο ιατρός **Παναγιώτης Λεβέντης** προσκαλεί ένα καλοκαίρι όσους μετανάστες Αραχωβίτες (ομογενείς και από άλλες πόλεις της Ελλάδας) έχουν έλθει να επισκεφτούν το χωριό σε μια σκονισμένη αίθουσα του μικρού παλαιού κοινοτικού κτιρίου στον Άγιο Ανδρέα. Εκεί «όλοι κατενοήσαμε ότι ο πόθος που έβραζε εις τα στήθη όλων, είχε ξεχειλίσει και ότι έφθασεν η ευλογημένη ώρα, ωσάν την Φιλική Εταιρείαν της Επανάστασεως να οργανωθούν οι μέχρι τότε τελείως ανοργάνωτοι Αραχωβίται εις εν Σωματείον το οποίον θα ηδύνατο, άνευ δισταγμού, να επικαλεσθεί την Αρωγή τον εν Αμερική Αραχωβητών» (ΧΡΥΣΗ ΒΙΒΛΟΣ). Αμέσως συστάθηκε η **ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΔΡΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΡΔΕΥΣΕΩΣ ΑΡΑΧΩΒΗΣ** και ξεκίνησε η συλλογή χρημάτων από την Αμερική. Όμως ενώ έχει ήδη συγκεντρωθεί ένα σοβαρό ποσό συμβαίνει η Μικρασιατική Καταστροφή, η δραχμή χάνει την αξία της και το ποσό που έχει συγκεντρωθεί σχεδόν μηδενίζεται.

Μικροί και μεγάλοι Καρυάτες στις πηγές για να γεμίσουν τις βαρέλες

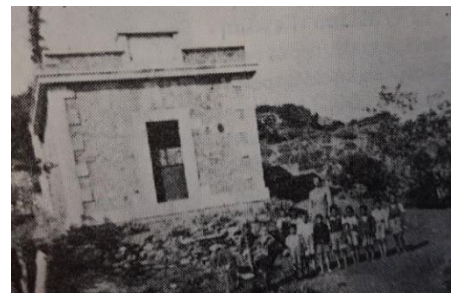
Οι Αραχωβίτες όμως δεν το βάζουν κάτω και ένα κυριακάτικο πρωινό στη **Γκαστόνια** στο σπίτι του **Παρασκευά Π. Λεβεντάκη** αποφασίζουν να καλέσουν όλους του συμπατριώτες να ιδρύσουν ένα σωματείο για να βοηθήσουν το χωριό. Πράγματι την **9^η Σεπτεμβρίου 1923** στην **Γκαστόνια της Βορείου Καρολίνας πενήντα και πλέον** Αραχωβίτες συναντιούνται και αποφασίζουν την ίδρυση της **ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΑΡΑΧΩΒΙΤΩΝ «ΑΙ ΚΑΡΥΑΙ»**. Στόχος είναι η ύδρευση της κωμοπόλεως «κατά το τελειότερον σύστημα των εν Ευρώπη και Αμερική Πόλεων», η κατασκευή τεχνητής λίμνης, η μελέτη και κατασκευή οδών για την συγκοινωνία του χωριού με τις μεγάλες πόλεις και τα γύρω χωριά και η κατασκευή διαφόρων δημοσίων κτιρίων όπως Σχολεία, Ταχυδρομείο, Κοινοτικό Κατάστημα κ.α.

Δεν θα αναφερθούμε στο παρόν αφιέρωμα με λεπτομέρειες στο έργο της Αδελφότητας, ωστόσο το μόνο που θα υπογραμμίσουμε είναι ότι αυτό το έργο διαχρονικά χαρακτηρίζεται από ένα συνδυασμό **άδολης αγάπης** προς το χωριό και **σοβαρής οργάνωσης**. Μέσα σε πέντε χρόνια ιδρύονται **παραρτήματα** σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Βορείου Αμερικής και συγκεντρώνονται τα ποσά που θα οδηγήσουν στο μεγάλο έργο της ύδρευσης. Το **1924** γίνεται η πρώτη μελέτη από Ελβετό μηχανικό, ενώ τον Σεπτέμβριο του **1925** η Αδελφότητα ορίζει αντιπροσώπους για την επίβλεψη του έργου του υδραγωγείου και γίνεται και νέα μελέτη από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών **Σίνο**.

Το έργο ξεκινάει τελικά την άνοιξη του **1927** και οι Αραχωβίτες με σκληρή προσωπική εργασία σε μόλις τρεις ημέρες μεταφέρουν τους βαρείς σωλήνες, ανοίγουν τα χαντάκια και μέχρι τον **Ιούλιο του 1928** έχει ολοκληρωθεί όλο το έργο το οποίο αποτελείται από μια **κεντρική δεξαμενή** και **32 βρύσες** με τρεχούμενο νερό σε όλο το χωριό.

Τα εγκαίνια

Η δεξαμενή του νέου υδραγωγείου

Παράλληλα, όλη αυτή τη δράση αποτελεί έναυσμα για να οργανωθούν και οι **μόνιμοι κάτοικοι** του χωριού και έτσι το **1925** ιδρύεται ο «**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ**», ο οποίος εργάστηκε για την δενδροφύτευση των οδών του χωριού και στην αποπεράτωση του Υδραγωγείου.

Το δεύτερο μεγάλο γεγονός αυτής της δεκαετίας είναι **ίδρυση** του **ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΚΑΡΥΑΤΗΣ»** το **1926** από νεαρούς Καρυάτες που σπούδαζαν στο γυμνάσιο. Αμέσως ο Σύλλογος συμμετέχει σε αγώνες στην Βλαχοκερασιά (1928, 1929) και οργανώνει ποδοσφαιρικές συναντήσεις με την Σπάρτη και τις Κροκεές. Μάλιστα με προτροπή του αείμνηστου ευεργέτη **Γ. Θ. Σκιούρη**, προέδρου της Κοινότητας, έγινε έρανος, το **1929**, και από το ποσό που μαζεύτηκε αγοράστηκε μικρός αγρός ιδιοκτησίας του Παναγιώτη Παπαδόγιαννη στη θέση Πινιγούρα και διασκευάστηκε σε **Γυμναστήριο**.

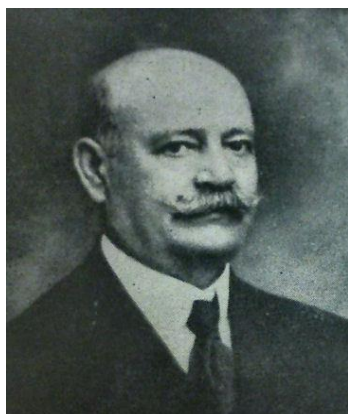
Ο Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου

Τέλος την ίδια περίοδο κτίζονται και δύο νέοι Ιεροί Ναοί: ο **Άγιος Κωνσταντίνος (1923)** και η **Αγία Βαρβάρα (1928)**. Ο πρώτος, αν και είχε αρχίσει να κτίζεται την περίοδο 1911-15 με δαπάνη του **Ηλία Ι. Κοψιαύτη** και της συζύγου **Μαργαρίτας**, αποπερατώθηκε μετά τον θάνατό τους -με την κληρονομιά τους- και ο δεύτερος κτίστηκε με δαπάνη της **Γεωργίας συζύγου Γεωργίου Ν. Ματάλα**.

II. ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1930

Η χρυσή περίοδος

Η δεκαετία του 1930 ξεκινάει με την μετονομασία της κωμόπολης Αράχοβα σε **Καρυές Λακεδαιμόνος**, ενώ με χρηματοδότηση του εκλεκτού συμπατριώτη μας εμπόρου του Πειραιά (με δραστηριότητα σε Βουλγαρία και Νότια Ρωσία) **Γεωργίου Ηλ. Ηλιόπουλου** (1864-1931) κατασκευάζεται στο ύψωμα του Αγίου Ιωάννη ένα πανέμορφο κτίσμα από γρανίτη: το **Ηλιοπούλειο Ωρολόγιο**. Όπως καταγράφεται, ο δωρητής είχε στην αρχή αποφασίσει να δωρίσει την πατρική οικία για σχολείο, αλλά μετά την απόφαση, όπως θα δούμε παρακάτω, να κτιστεί το νέο σχολείο με δαπάνη της Αδελφότητας στην Αγία Παρασκευή, διέθεσε το ποσό για το νέο Ωρολόγιο.

Γεώργιος Ηλ. Ηλιόπουλος

Φωτογραφία της εποχής

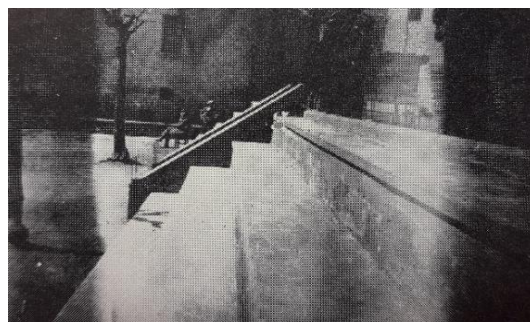
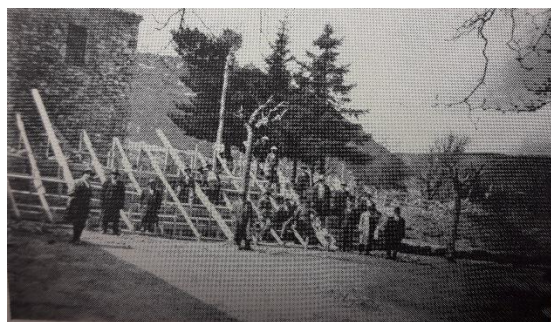
Το δεύτερο έργο καλλωπισμού αφορά την **μικρή πλατεία της Βίγκλας (Αγίου Ανδρέα)**. Αν και ο χώρος είναι μικρός αποφασίζεται να ισοπεδωθεί και κατασκευαστεί μια κερκίδα ώστε να μπορεί ο κόσμος να ξεκουράζεται καθημερινά, αλλά και να υπάρχει χώρος ώστε να γίνεται **το πανηγύρι του Αγίου Παντελεήμονα**. Οι εργασίες γίνονται την περίοδο **1931-1933** πάλι και με χρήματα της Αδελφότητας, αλλά και με πολύ προσωπική εργασία των κατοίκων

Οι εργασίες

Το αποτέλεσμα

Στην συνέχεια δημιουργείται ένα ζήτημα σημαντικό αφού δύο είναι οι μεγάλες ανάγκες του χωριού: Ένα σύγχρονο και αρκετά μεγάλο **σχολείο** για να χωράει όλα τα παιδιά του χωριού, ή ένα **φράγμα** που να συγκρατεί αρκετό νερό για το πότισμα των χωραφιών;

Οι εργασίες κατασκευής

Τελικά, επικρατεί η ανάγκη του σχολείου και έτσι η Αδελφότητα για άλλη μια φορά αποφασίζει να αναλάβει εξ ολοκλήρου το κόστος. Υπάρχουν διαφωνίες για το που θα πρέπει να κτιστεί και τελικά επιλέγεται η τοποθεσία της Αγίας Παρασκευής δίπλα στο υπάρχον μικρό κτίριο του Ματαλείου. Οι εργασίες ξεκινούν με καθυστέρηση και τελικά το **1938** το έργο παραδίδεται στην νεολαία των Καρυών.

Το νέο σχολείο

Παράλληλα, την ίδια δεκαετία ιδρύεται ο «**ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΡΥΩΝ**» (**1932**). Η μεγάλη δράση του ξεκίνησε ωστόσο το 1936, οπότε με πρωτοβουλία του Ελληνικού κράτους δημιουργείται **ΚΕΝΤΡΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΠΟΡΩΝ ΓΕΩΜΗΛΩΝ (ΠΑΤΑΤΑΣ) ΠΑΡΝΩΝΟΣ**. Ερχόταν λοιπόν εκλεκτός σπόρος μέσω της Αγροτικής Τραπέζης και δινόταν στους παραγωγούς και είναι χαρακτηριστικό ότι η απόδοση σχεδόν τριπλασιάστηκε, ενώ εξαλείφονταν και οι χονδρέμποροι με αποτέλεσμα και η τιμή από 2,20δρχ. να φτάσει σε επίπεδα 5 με 7 δραχμές το κιλό. Ανασυγκροτήθηκε λοιπόν ο τόπος και ο Συνεταιρισμός από 38 μέλη το 1936 έφτασε τα 280 το 1942. Στην συνέχεια το 1939 ιδρύεται και ο «**ΓΑΛΑΚΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΡΥΩΝ**».

Ανδρέας Δήμας

Με πρωτοβουλία του προέδρου του Γεωργικού Συνεταιρισμού **Ανδρέα Δήμα** γίνεται ένα ακόμα έργο για το νερό. Αφού μετά την ολοκλήρωση του υδραγωγείου το νερό της πηγής της Παναγίας ήταν ανεκμετάλλευτο, δημιουργείται αναγκαστικός συνεταιρισμός υπό την προεδρία του και κατασκευάζεται με προσωπική εργασία των μελών υδατοδεξαμενή όπου συγκεντρώνεται το νερό της πηγής και με πετρελαιοκίνητη αντλία και μέσω τσιμενταυλάκων μεταφέρεται στην Πινιγούρα.

Αποψη της Παναγίας από ψηλά

Το έργο λειτουργεί ακόμα και σήμερα

Το έργο, το οποίο υπάρχει και λειτουργεί και σήμερα, ολοκληρώθηκε το **1936** και είχε ως αποτέλεσμα να αρδευτούν αγροί περίπου 100 στρεμμάτων, ενώ φυτεύτηκαν και 1.100 μηλιές για ενίσχυση του εισοδήματος των παραγωγών.

ΙΙΙ. ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ Ευημερία χωρίς προηγούμενο

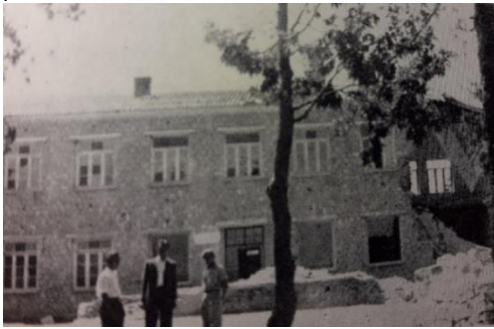
Στα τέλη της δεκαετίας του 1930 πλέον η κωμόπολη των Καρυών είναι ένας ζωντανός και οργανωμένος οικισμός. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο πληθυσμός αυξάνεται και από 1.321 μόνιμους κατοίκους το 1920 φτάνει τους **1.788** το **1940**. Τα καλοκαίρια με τους παραθεριστές η εικόνα μοιάζει περισσότερο με αυτή μιας πόλης.

Όπως αναφέρεται στα Καρυάτικα λειτουργούσαν **πέντε (5) παντοπωλεία, τρία (3) καφενεία-ζαχαροπλαστεία, οκτώ (8) οινοπωλεία και μαγειρεία, δύο (2) ξενοδοχεία ύπνου, δύο (2) κουρεία, τρία (3) εμποροραφεία, δύο (2) πρακτορεία ατμοπλοϊκών εταιρειών, δύο (2) αντιπροσωπείες τραπεζών, δύο (2) υποδηματοποιεία, ένας (1) μηχανοκίνητος και τρεις (3) υδροκίνητοι αλευρόμυλοι, σιδηρουργείο, αρτοποιείο και ένα από τα μεγαλύτερα ταχυδρομικά ταμιευτήρια της περιοχής. Επίσης, υπήρχε ιατρική κλινική με τέσσερις (4) μόνιμους ιατρούς και οδοντίατρο το καλοκαίρι, φαρμακείο, τέσσερα (4) φορτηγά αυτοκίνητα και ένα λεωφορείο, ενώ δραστηριοποιούνταν και αρκετοί μικροεπαγγελματίες και τεχνίτες.**

Οι προσπάθειες είχαν ανταμειφθεί και ο στόχος είχε επιτευχθεί. Τίποτα δεν έδειχνε την επικείμενη καταστροφή που ερχόταν...

IV. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ (1945-1950)

Όλα σταματούν το 1941. Ήδη από το 1939 που ξεκινάει ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος δυσκολεύει η επικοινωνία με τις Η.Π.Α και ακόμα περισσότερο από το 1940 που η Ελλάς εισέρχεται στον πόλεμο. Το καλοκαίρι του 1941 με την τριπλή κατοχή διακόπτεται οριστικά.

Το σχολείο

Γνωρίζουμε όλοι πόσο υπέφερε το χωριό στην κατοχή.

Η απελευθέρωση το 1944 το βρίσκει τελείως κατεστραμμένο. Δεκάδες νεκροί, το 90% των οικιών καμένες, το σχολείο και Ρολόι ανατιναγμένα.

Τα ερείπια του Ηλιοπούλειου Ωρολόγιου

Την **άνοιξη του 1945** φτάνουν στην Αράχωβα οι πρώτοι συμπατριώτες που πολεμώντας στον Αμερικανικό και Καναδικό στρατό παίρνουν άδεια από τις μονάδες τους για να επισκεφτούν το χωριό των γονέων τους και αντικρύσουν την καταστροφή. Τα νέα φτάνουν στην Αμερική και όλοι ζητούν με αγωνία να μάθουν για τους δικούς τους. Ένας Καρυάτης της Αμερικής που γράφει στη γυναίκα του και τα παιδιά του και καταλήγει: «*Αν δε ζει κανένας από τους δικούς μου, η γυναίκα μου, τα παιδιά μου, τα αδέρφια μου, ας με πληροφορήσει κάποιος άλλος για αυτό. Θα του χρωστώ ευγνωμοσύνη*».

Το **καλοκαίρι του 1945** αρχίζει η αποστολή ταχυδρομικών δεμάτων με ρούχα τρόφιμα και επιταγές σε δολάρια. Την **άνοιξη του 1946** έφτασαν στο χωριό 248 δέματα και 14 μπαούλα με ρούχα, παπούτσια, τρόφιμα και γεωργικά εργαλεία, καθώς και ζώα.

Παράλληλα, το **1945** ιδρύεται η «**Φιλόπτωχος Αδελφότης Κυριών και Δεσποινίδων Καρυών**» και στην Αθήνα οι Αραχωβίτες οργανώνονται για πρώτη φορά προκειμένου να βοηθήσουν όσο μπορούν το χωριό ιδρύοντας το **1948** την «**Ένωση των εν Αθήναις και Περιχώρις Αραχοβιτών ΑΙ ΚΑΡΥΑΙ**».

Το πρώτο προεδρείο της Ένωσης

Σταδιακά αρχίζει η επούλωση των πληγών. Τα σπίτια του χωριού αρχίζουν σιγά-σιγά να επισκευάζονται, όπως και το κτίριο του **σχολείου της Αδελφότητας**, ενώ το κατεστραμμένο Ματάλειο κατεδαφίζεται, οπότε και ο χώρος παίρνει την σύγχρονη μορφή του.

Όστος είναι φανερό ότι η **χρυσή εποχή του χωριού είναι πλέον παρελθόν**. Η οικονομική κατάσταση πάρα πολύ δύσκολη και πλέον αρχίζει η δεύτερη μαζική μετανάστευση η οποία θα διαρκέσει για τις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Με την χρήση ευεργετικών νόμων των **Η.Π.Α.** που αφορούσαν σε χωριά που είχαν καταστραφεί δίνεται **ειδική άδεια μετανάστευσης** και πλέον αναχωρούν εκατοντάδες νέοι Καρυάτες. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της Αδελφότητας **700 νέοι** ήρθαν στην «**Νέα Αράχοβα**» της Αμερικής για να προκόψουν. Παράλληλα δίνονται αποζημιώσεις σε Αμερικάνους πολίτες κατοίκους των Καρυών και έτσι οι οικίες τους ανακατασκευάζονται, ενώ την δεκαετία του 1960 αρχίζει και η μετανάστευση στην μακρινή ήπειρο της Αυστραλίας. Όσοι δεν φεύγουν για το εξωτερικό μεταναστεύουν στις μεγάλες πόλεις και κυρίως στην Αθήνα. Οι μόνιμοι κάτοικοι Καρυών από **1.788** κατοίκους το 1940 μειώνονται στους **1.310** το 1951 και σε μόλις **601** το 1971.

Στο επόμενο τεύχος:

Η δημιουργία των σύγχρονων Καρυών (περίοδος 1950-1990)

Τα έργα υποδομής και εξωραϊσμού

Το Μνημείο των Καρυάτιδων: ένα όνειρο που γίνεται πραγματικότητα

Για την ιστορία των Καρυών Λακωνίας αναζητήθηκαν πληροφορίες από τα βιβλία:

- «**ΒΙΒΛΟΣ**» της ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΑΡΑΧΩΒΙΤΩΝ «ΑΙ ΚΑΡΥΑΙ» (1929) επιμέλειας Παρασκευά Ιωάννη Μείντάνη,
  - «**ΚΑΡΥΑΙ**» του λογοτέχνη Κωνσταντίνου Μιχαήλ Πίτσιου το 1948,
  - «**ΚΑΡΥΑΤΙΚΑ**» των Παρασκευά Ιωάννη Μείντάνη και του υιού του Ιωάννη Παρασκευά Μείντάνη ιατρού στην Ουάσιγκτον. Ένα έργο που αποτελείται από δύο τόμους (1950 και 1972), εκδόθηκε από την Αδελφότητα Αραχωβιτών «ΑΙ ΚΑΡΥΑΙ» της Γκαστόνια Βορείου Καρολίνας Η.Π.Α. και έχει βραβευτεί από την Ακαδημία Αθηνών και
  - «**ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΡΥΕΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ**» του Παναγιώτη Στυλιανού Μαχαίρα το 1987,
- καθώς και από τις εφημερίδες:
- «**ΑΙ ΚΑΡΥΑΙ**» του «Συνδέσμου των εν Αθήναις και περιχώροις Καρυατών Η ΑΡΑΧΩΒΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ» (δεκαετία 1950)
  - «**ΚΑΡΥΕΣ, Η ΑΡΑΧΩΒΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΟΥ Τ. ΔΗΜΟΥ ΟΙΝΟΥΝΤΟΣ**» της Αννίτα Γκλέκα Πρεκεζέ (1986-2010).

Σύνδεσμος των Απανταχού Καρυατών

Αθήνα Οκτώβριος 2019

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΚΑΡΥΑΤΩΝ